

BİREYLERİN KADINLARIN ÇALIŞMASINA VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

Birgül ÇİÇEK

Arş. Gör. Uzm., Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F, Aile ve Tüketici Bilimleri,
birgulaydin@hacettepe.edu.tr
ORCID Numarası: 0000-0002-3985-6637

Zeynep ÇOPUR

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F, Aile ve Tüketici Bilimleri,
zcopur@gmail.com
ORCID Numarası: 0000-0002-1456-0522

ÖZ

Cinsiyet kavramı, “bireyin biyolojisine göre belirlenen demografik bir kategori”, toplumsal cinsiyet kavramı ise; “kadın veya erkek olmaya yönelik toplumun veya kültürün yüklediği anlamlar ve beklentiler” şeklinde tanımlanmıştır. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği, daha çok aile içindeki ev işleri, anne olması sebebiyle çocuk bakımı gibi işler kadının sorumluluğunda gibi düşünülmektedir. Kadının çalışma yaşamına girmesiyle birlikte, toplumun kadına yüklediği toplumsal cinsiyet rollerine yönelik beklentilerinde bir değişiklik yaşanmamış olup, tam olarak aile içi sorumlulukların eşit şekilde paylaşımı söz konusu değildir. Bu nedenle; bu araştırma Ankara’da yaşayan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ve 18 yaş üstü bireylerin “kadınların çalışmasına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını” belirlemek amacıyla planlanmıştır. 2014 yılında basit rastgele örnekleme yöntemiyle bireylere anket uygulanmış, geri dönen 150 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırma için hazırlanan ankette bireylerin bazı demografik bilgilerini ölçen soruların yanında “*Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (TCOÖ)*”, “*Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği*” ve “*Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği*” yer almaktadır. Çalışmaya katılan bireylerin %55,3’ünü kadınlar, %44,7’sini ise erkekler oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Sosyalizasyon sürecinde gelen mesajları eşitlikçi algılayan bireyler ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olanlar, kadınların çalışmasına karşı daha olumlu bir tutum içindedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolü, kadının çalışmasına karşı tutum.

THE ATTITUDES OF INDIVIDUALS TOWARDS WOMEN'S WORKING AND GENDER ROLES

ABSTRACT

The concept of sex is defined as a demographic category determined by the individuals' biology and the concept of gender as the meanings and expectations attributed to being a woman or a man by the society or the culture. Women are mostly considered the society to be responsible for housework, and as mothers, child care. The expectations and meanings attributed to women by the society has not changed with women's enter in working life. Responsibilities are not equally shared in the family; women are still considered to be responsible for housework and child care. This study aims to determine the attitudes of individuals over the age of 18 who live in Ankara and have different socio-economic levels towards women's' working and gender roles. The study included 150 participants selected using simple random sampling method in 2014. The study was conducted via questions on the demographic characteristics of the participants, along with the "Socialization of Gender Norms Scale (SGNS)", the "Gender Roles Attitude Scale (GRAS)", and the "Attitude Towards Woman's Working Scale (ATWWS)". Of the participants, 55,3% were women and 44,7% were men. This study finds that there was negative relationship between gender roles attitudes and traditional gender roles. Also egalitarian gender roles attitudes and egalitarian gender roles were positively associated attitudes towards woman's working.

Keywords: Sex, gender, gender role, attitudes toward women's working.

GİRİŞ

İnsan hayatında bireysel ve toplumsal yaşamın temel belirleyici özelliklerini ve dayanaklarını oluşturan kategorilerden biri de cinsiyettir. “Kadın veya erkek olma” olarak ifade edilen bu olgunun çok sayıda tanımı yapılmış olsa da Dökmen (2004: 3-10) cinsiyeti, “*bireyin biyolojisine göre belirlenen demografik bir kategori*” olarak, Ersoy (2009: 210) ise “*bireye yönelik toplumsal anlamaları, değerleri, rolleri biçimlendiren, özellikleri ve beklentileri içeren önemli bir sosyal kategori*” şeklinde tanımlamıştır. “Gender” kelimesini sosyoloji bilimine kazandıran Ann Oakley ise toplumsal cinsiyeti; “*erkeklik ve kadınlık arasındaki toplumsal bölünme*” olarak cinsiyeti de “sex” ile ifade ederek biyolojik olarak erkeği ve kadını ayırmak için kullanmaktadır (Marshall, 1999: 98). Dökmen (2004: 3-10) ise toplumsal cinsiyeti “*kadın veya erkek olmaya yönelik toplumun veya kültürün yüklediği anlamlar ve beklentiler*” şeklinde belirtmektedir. Bireyin içinde yaşadığı toplum ve toplumun benimsediği değer yargıları, cinsiyet rollerinin belirlenmesinde etkiliyken, bireyden değişmez bir ölçüt kabul ettiği biyolojik cinsiyetine uygun davranışlarda bulunmasını beklemektedir. Aynı zamanda, bireyin bu durumu kabullenmesi ve uygulaması için zorlamaktadır (Kuzgun ve Sevim, 2004; Vatandaş, 2007: 30). Toplumsal sistem içerisinde cinsiyete yönelik tüm nitelermeleri ve değerlendirmeleri kapsayan bu durum ‘cinsiyet kültürü’ olarak tanımlanır. Cinsiyeti, toplumsal cinsiyeti ve toplumsal cinsiyet rollerini de içine alan ve belirleyen cinsiyet kültürü, cinsiyete yönelik değer, tutum ve davranışların nasıl olması gerektiğini ifade eden, gerektiğinde uyarı yapan, sınır koyan, rehberlik eden ve yönlendiren kültürün bir alt bölümüdür (Ersoy, 2009). Cinsiyet kültürünün içerisinde yer alan ‘toplumsal cinsiyet rolleri’ kavramı ise; “*geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen ve uygun görülen kişilik özellikleri ve davranışları (rolleri)*” ifade etmektedir (Dökmen, 2004). Lee’ye (2005) göre, içinde yaşanan toplumun cinsiyetlere özgü beklediği bu roller, kadınlar ve erkekler tarafından doğumun hemen ardından başlayan sosyalleşme süreçleri içerisinde öğrenilir ve kültürel anlamda kadınlığa ve erkekliğe ait ortak inanç ve değerler yoluyla bireylere geçişleri sağlanır (Terzioğlu ve Taşkın, 2008: 63). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet farklılıklarının doğuştan değil, sonradan kazanılmış olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Ersoy, 2009).

Avcı toplayıcı toplumların iş bölümleri incelediğinde; erkeklerin evden uzak alanlarda avcılıkla, kadınların evle ilgili, ev içi ya da çevresinde geçen bir takım işlerle ilgilendikleri bilinmektedir. Bu bilgilerden hareketle avcı-toplayıcı toplumlarda cinsiyete dayalı iş bölümünün olduğu ancak, kadınların her bakımdan üstün bir konumda buldukları görülmektedir. Böylece erkek ve kadın arasındaki toplumsal rol farklılaşmasının tarihin ilk çağlarında şekillendiği söylenebilir. Bu durum yerleşik düzene geçiş ile birlikte bir takım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir (TİSK, 2002: 6-7). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumlara, zamana göre değişim ve farklılık gösterse de (Gürcan, 2007); özellikle kadın ve erkeğin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamındaki rollerinde belirgin şekilde farklılaşmaktadır. Kadınlara sosyalleşme sürecinde öğretilen ve kendilerinden beklenen cinsiyet rolünün ise kadınların çalışma yaşamına girmesini ve ileriye yönelik beklenti geliştirmesini zorlaştırdığı görülmektedir (Günindi- Ersöz, 1997; Dökmen, 2004). Altan’ın (1980) belirttiği gibi Kadın iş gücü, insanlık tarihinin her döneminde ekonomik yaşamda yer almış, sanayi devrimiyle birlikte kadınlar çalışma yaşamına daha aktif şekilde katılmaya başlamıştır (Türkmen Akıntürk, 1998). Endüstrileşme, ekonomik

kriz, kentleşme ve modernleşme süreçleri içerisinde Türkiye’de toplumun tarihsel, kültürel ve demografik özelliklerinde bir takım değişimler yaşanmış, aile yapısında da değişiklikler meydana gelmiştir (Kaçar, 2007). Geleneksel büyük ailelerin yanı sıra modern küçük çekirdek aileler kurulmaya başlamıştır (Aile Raporu, 2002: 7). Bu değişim sürecinde, kadın erkek statüleri ve rolleri açısından Türk toplumunda bir takım farklılıklar gözlenmektedir (Kaçar, 2007). Değişen sosyal süreçler giderek daha çok sayıda kadının ücretli bir işte çalışmasını beraberinde getirmektedir (Gönüllü ve İçli, 2001: 88). Bu durum sonucunda, çalışma yaşamında çeşitli görevlerde çalışan kadınların ailedeki rol ve sorumluluklarını da sürdürmesiyle hem aile içerisinde hem çalışma yaşamında sorumlulukları artmakta ev içerisindeki sorumluluklarının paylaşılması önem taşımaktadır (Koray, 1992). Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların çalışma yaşamına ilişkin yansımaları incelendiğinde; daha az çalışma yaşamına katıldığı, belli mesleklerde yoğunlaştığı, işte eğitim ve ilerleme imkânının kısıtlı olduğu, düşük statülü ve düşük ücretli işlerde çalıştığı söylenebilir (Dökmen, 2004; Özçatal, 2011). Aynı şekilde toplumsal cinsiyet rolünün, aile içindeki rollere, cinsiyetlerin toplumsal işbölümüne katılımı ya da alacakları eğitimi (kadınların, sanat ya da sözel yeteneklerin ön planda olduğu eğitime, erkeklerin ise atletik ya da görsel-mekansal yetenekleri gerektiren eğitime kanalize edilmeleri) belirlemede etkisi olmaktadır (Çıtak, 2008). Dolayısıyla Coltrane’nın (1995) çalışmasında bahsettiği gibi aile içindeki rollerin, biyolojik durumun bir sonucu olarak değil, kültürel ve ekonomik bağlar içinde iş bölümü şeklinde oluşmaktadır (Kuzucu, 2011). Bu iş bölümüne göre; “baba-koca” ailenin beslenme barınma gereksinimini karşılayıp, aile üyelerinin dış çevreyle bağlantılarını kurarak aile bütünlüğünü devam ettiren; “anne-kadın”da aile içi ilişkilerin düzenlenmesi, aile üyelerine duygusal destek sağlanması ve ailenin bir arada çatışmadan yaşamını sürdürmesi için gerekenleri yapmaktadır (Onaran vd, 1998: 12; Bebekoğlu ve Wasti, 2002). Kadın ve erkeğin ev içinde yaptığı işler arasındaki nitel farklılıklar, kadının aile bireylerinin bakımıyla ilgili olarak daha önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir (Telsiz, 1995: 83). Erkek egemen toplumlarda kadına yönelik olumsuz kalıp yargıların ve tutumların olması nedeniyle yaşanan ayrımcılık sonucu kadın politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumlarda kalmaktadır (Dryler, 1998). Bu gibi ayrımcılıklar, hem kadınların toplumsal statüsünü olumsuz yönde etkilerken hem de kadınların toplum içerisinde istenilen statüye ulaşamamasına ve sonuç olarak da cinsiyetler arası eşitsizliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur ve olmaktadır. Kadınların aile içerisinde üstlendiği geleneksel roller de kendilerinin, ailelerinin ve toplumun yeniden üretimi için yaptıkları, kullanım değeri olduğu halde piyasada değişim değeri olmayan ve parasal karşılığı bulunmayan çalışma biçimleri (yemek pişirme, temizlik, çocuk ve ailenin diğer bireylerinin bakımı gibi işler) üretim faaliyetlerinden sayılmayarak halen değersiz sayılarak istatistiklerde görünmemektedir (Özçatal, 2011). Toplumun ve kadının kendisine biçtiği öncelikli rol “eş ve anne” ve bunun doğal sonucu olarak “ev kadını” olduğu sürece, kadın işgücünün “ucuz emek”, “yardımcı aile işçisi” ve benzeri şekillerde tanımlanması kaçınılmaz olmaktadır (Minibaş, 1998). Kadının çalışmadığı ailelerde, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında geleneksel olarak erkek para kazanma, kadınsa ev bakımı (ev işleri, çocuk ve yaşlıların bakımı vb.) işlevini üstlenmiş olsa da çalışan kadın için bu durum çokta farklılaşmamakta, aile içi sorumlulukların eşit şekilde paylaşımı söz konusu olmamaktadır (İmamoğlu, 1993: 62; Minibaş, 1998; Türkmen Akıntürk, 1998; Özçatal, 2011). Ancak kadınların çalışma hayatına katılımının artması, ailede çocuk dünyaya geldikten kısa bir süre sonra annenin çalışma hayatına geri dönmesi ve kadın erkek

eşitliğinin yaygınlaşması gibi sebepler baba faktörünü aile içinde ve çocuğun yetiştirilmesinde daha etken bir konuma getirirse de (Ekşi, 1990) aile içi rollerin değişmesine ve sorumlulukların eşit şekilde paylaşımının olmamasına en çok karşı koyan faktörün geleneksel (kültürel) değerler olduğu ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1986). Bu nedenle rol dağılımı her ailede aynı değildir (Gürcan, 2007). Günümüzde kadının eğitim düzeyinin yükseldiği ve çalışma yaşamına girdiği toplumlarda hem kadınların hem de erkeklerin üstlendiği geleneksel roller kadın lehine değişmeye başlamıştır (Attanapola, 2004; Ankara İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, 2010). Kadının çalışma yaşamına girmesiyle; kadının yaşam tarzı, sosyal statüsü ve olaylara bakış biçimi de değişmiştir ve halen değişmeye devam etmektedir. Kadınların, bunlarla birlikte değişen kendilik algısı ile erkeklerin ve kadınların kadınları nasıl algıladığı önem kazanmıştır (Balkır, 1989). Kadınların çalışma yaşamında daha aktif olarak yer almasının toplumsal alandaki etkileri aile yaşamında da görülmektedir. Dolayısıyla kadının çalışmasıyla birlikte aile olgusunun etkilenmesi doğal bir süreç olarak gelişmektedir. Aynı zamanda, ailede kadının çalışması dışındaki etkenlerle sosyal değişim sürecine paralel olarak yapı ve işlevler açısından bir değişim süreci yaşanmaktadır. Kısaca, kadının çalışma yaşamına dahil olma süreci ile aile yaşamı arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır (Ankara İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, 2010: 3).

Sonuç olarak, her alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumda kadının statüsünün yükseltilmesi için bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, topluma bu konuda duyarlılık kazandırılması büyük önem taşımaktadır (Yılmaz vd, 2009). Bu açıdan düşünüldüğünde, toplumun bilinçlendirilmesi için öncelikli olarak bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Ankara'da yaşayan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip 18 yaş üstü bireylerle yapılan bu çalışma, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda çevresinden geleneksel ya da eşitlikçi mesajları alma durumunun, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına karşı tutumlarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini Ankara'da yaşayan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ve 18 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. 2014 yılının Ocak- Mart ayları arasında bireylerin kadınların çalışmasına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Basit Rastgele Örneklem yöntemiyle seçilen bireylere anket uygulanmış, dönüş yapan anketlerden 150 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın başında araştırmanın amacını ve anket formunu tanıtıcı ve araştırmaya katılanların verecekleri yanıtların konunun belirlenmesinde faydalı olacağına ilişkin bir açıklama ve araştırmaya gönüllü katıldıklarına ilişkin beyanları bulunan anket dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, ankete katılan bireylerin bazı demografik bilgilerini içeren (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir, medeni durum vb.) tanıtıcı sorular bulunmaktadır.

İkinci bölümde, bağımsız değişken olarak çalışmaya katılan bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde cinsiyet rollerine ilişkin anne-babalarından ya da arkadaşlarından aldıkları mesajları belirlemek amacıyla Epstein (2008) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği" (TCOÖ) kullanılmıştır. TCOÖ, toplumsal cinsiyete ilişkin mesajları iki alt boyutta değerlendirmektedir. Birinci alt boyut olan "Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinde 5

madde, ikinci alt boyut olan “Geleneksel Cinsiyet Rollerinde”nde ise 14 madde yer almaktadır. Toplamda 19 maddeden oluşan ölçeğin Türkiye’de geçerlik güvenirliği Arıcı (2011) tarafından yapılmıştır. 4’lü likert tipinde hazırlanan ölçekte bireyler her bir mesajı ne kadar duyduğunu ya da aldığını ifade edecek şekilde “Hiç”, “Çok Az”, “Biraz” ve “Çok” seçeneklerinden birini işaretleyerek cevaplandırmaktadırlar. Arıcı’nın (2011) çalışmasında Geleneksel Cinsiyet Rollerinde alt boyutunun C. alpha değeri $\alpha=0.79$, Eşitlikçi Cinsiyet Rollerinde alt boyutunun ise $\alpha=0.63$ olarak bulunmuştur. Her madde için puanlama 0-3 arasında yapılmaktadır ve toplam puan eşitlikçi mesajlar için en fazla 15, geleneksel mesajlar için ise en fazla 42 olabilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan puanlar, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin aldıkları mesajlara göre geleneksellik ve eşitlikçilik düzeylerini ölçmeye yöneliktir.

Üçüncü bölümde bağımlı değişken olarak bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen “*Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Tutum Ölçeği*” 38 madde ve beş boyuttan (Eşitlikçi Cinsiyet Rolü 8 madde, Kadın Cinsiyet Rolü 8 madde, Evlilikte Cinsiyet Rolü 8 madde, Geleneksel Cinsiyet Rolü 8 madde ve Erkek Cinsiyet Rolü 6 madde) oluşmaktadır. Ölçeğin C. Alpha değeri $\alpha=0.92$ ’dir. 5’li likert tipinde hazırlanan ölçekte, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu için 5 puan ‘tamamen katılıyorum’, 1 puan ise ‘kesinlikle katılmıyorum’, diğer alt boyutlar ise 1 puan ‘tamamen katılıyorum’, 5 puan ise ‘kesinlikle katılmıyorum’ şeklinde puanlandırılmıştır. Bu puanlama sonucuna göre en yüksek puan ‘190’, en düşük puan ise ‘38’ olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ‘eşitlikçi tutuma sahip’ olduğunu, en düşük değer ise ‘geleneksel tutuma sahip’ olduğunu göstermektedir.

Son bölümde ise bireylerin kadınların çalışmasına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla, Kuzgun (2004) tarafından geliştirilen “*Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği*” kullanılmıştır. Tek boyut ve 15 maddeden oluşan ölçeğin C. Alpha değeri $\alpha=0.92$ ’dir. 5’li likert tipinde hazırlanan ölçekte, 1 puan ‘tamamen katılıyorum’, 5 puan ise ‘tamamen katılmıyorum’ şekilde puanlandırılmıştır. Ölçeğin 2., 7., 14. ve 15. maddeleri ters madde olarak puanlandırılırken; alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan 75’tir. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerin kadının çalışmasına yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Öncelikle anket formunun ilk kısmını oluşturan bireylerin demografik bilgilerinin yer aldığı soruların dağılımını belirlemek amacıyla yüzde değerlerini gösteren frekans tabloları hazırlanmıştır. Kullanılan ölçeklerle demografik bilgiler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla “Bağımsız iki örneklem testi” ve ANOVA, bağımlı değişkenler ile bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni ne ölçüde açıkladığını belirlemek için ise çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır (Alpar, 2013).

Toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına karşı tutumları yordayan değişkenleri inceleyebilmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin regresyon analizine ilk olarak eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu dâhil edilmiştir. Analize ikinci olarak, kadının çalışmasına karşı tutum değişkeni, üçüncü olarak ise cinsiyet, yaş, eğitim, gelir gibi demografik değişkenler dâhil edilmiştir.

Kadının çalışmasına karşı tutuma ilişkin regresyon analizine ise benzer şekilde ilk olarak eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu, ikinci olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum değişkeni, son olarak ise demografik değişkenler dâhil edilerek istatistiksel işlemler yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların %55,3’ü kadın, %44,7’si erkektir. Bireylerin %36,7’si 30 yaşın altında olup, 31-40 yaş aralığında olanlar %34,0’ünü oluşturmaktadır. Katılımcıların %38,0’i lisans, %24,0’ü lise ve %14,0’ü lisansüstü eğitime sahiptir. Çalışmaya katılan bireylerin %42,0’sinin geliri 1001-2000 TL arasında, %33,4’ünün ise 2001 TL ve üzeridir. Sektörlere göre meslekleri incelendiğinde; ankete katılan bireylerin %74,7’si profesyonel meslek grubunda çalışmaktadır. Bireylerin %61,3’ü evli olup, eşleriyle tanışıp anlaşarak evlendiğini belirtenlerin oranı %78,1, görücü usulü sonrasında tanışıp onaylayarak evlendiğini belirtenlerin oranı ise %15,1’dir. Evli olan bireylerin %55,0’inin eşi çalışmakta ve eşlerin öğrenim durumuna bakıldığında lisans mezunu olan eşler %26,0 ile ilk sırada yer alırken, lise mezunu olanlar %25,1’ini oluşturmaktadır. 4 kişilik aileye sahip olanlar önde gelirken (%42,0), çocuğu olanların (%54,7) %57,2’si 2 çocuğa, %37,8’i 1 çocuğa sahiptir. Bireylerin yarısından fazlası (%59,3) yaşamının çoğunluğunu büyükşehirde, %30,7’si ise şehirde geçirdiğini belirtmiştir. Babasının (%34,7) ve annesinin (%41,3) ilkokul mezunu olduğunu belirtenler önde gelmektedir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Bireylerin Bazı Demografik Bilgilerine Göre Dağılımı

	GRUPLAR	n	%	DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	%
Cinsiyet	Kadın	83	55,3	Sektörlere göre meslek grupları	Yöneticiler	1	0,7
	Erkek	67	44,7		Profesyonel meslek grupları	112	74,7
	Toplam	150	100,0		Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek grupları	5	3,3
Yaş	<30	55	36,7	Evllenme şekli	Hizmet ve satış elemanları	27	18,0
	31-40	51	34,0		Cevapsız	5	3,3
	41-50	36	24,0		Toplam	150	100,0
	51 >	8	5,3		Görücü usulü ile birbirlerini önceden tanımadan	4	4,4
	Toplam	150	100,0		Görücü usulü ile sonrasında tanışıp onaylayarak	14	15,1
Eğitim Durumu	Ortaokul ve altı	14	9,3	Akraba evliliği	2	2,1	
	Lise	36	24,0	Tanışıp anlaşarak	72	78,1	
	Ön lisans	22	14,7	Diğer	3	3,2	

	Lisans	57	38,0		Cevapsız	1	1,1
	Lisansüstü	21	14,0		Toplam	100	100,0
	Toplam	150	100,0		Evet	82	54,7
Medeni Durum	Bekâr	50	33,3	Çocuk sahibi olma durumu	Hayır	68	45,3
	Evli	92	61,3		Toplam	150	100,0
	Diğer (boşanmış)	8	5,4		1	31	37,8
	Toplam	150	100,0	Çocuk sayısı	2	47	57,2
					3	4	5,0
			Toplam		82	100,0	
Gelir*	<1000	23	15,3				
	1001-2000	63	42,0				
	2001 >	50	33,4				
	Cevapsız	14	9,3				
	Toplam	150	100,0				

*2014 yılında Türkiye’de asgari ücret 846 TL’dir <http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/cgm.portal?page=asgari> (Erişim tarihi 10.06.2017)

DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	%	DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	%
Eşin çalışma durumu	Çalışıyor	55	55,0	Eşin eğitim durumu	Ortaokul ve altı	16	15,9
	Çalışmıyor	29	28,9		Lise	25	25,1
	Emekli	7	7,1		Ön lisans	15	15,3
	Cevapsız	9	9,0		Lisans	26	26,0
	Toplam	100	100,0		Lisansüstü	11	10,9
Ailedeki kişi sayısı	1	4	2,7	Cevapsız	7	6,8	
	2	17	11,3	Toplam	100	100,0	
	3	39	26,0	Yaşamının çoğunluğunun geçtiği yer	Köy-kasaba	4	2,7
	4	63	42,0		İlçe	11	7,3
	5	20	13,3		Şehir	46	30,7
	6 ve üzeri	5	3,3		Büyükşehir	89	59,3
	Cevapsız	2	1,3		Toplam	150	100,0
Toplam	150	100,0	Okur-yazar değil		5	3,3	
			Okur-yazar		29	19,3	
Babasının eğitim durumu	Okur-yazar	11	7,3	Annesinin eğitim durumu	İlkokul	62	41,3
	İlkokul	52	34,7		Ortaokul	17	11,3
	Ortaokul	25	16,7		Lise	19	12,7
	Lise	27	18,0		Lisans ve üzeri	17	10,7
	Lisans	30	20,0		Cevapsız	1	0,7
	Lisansüstü	5	3,3		Toplam	150	100,0
	Toplam	150	100,0				

Tablo. 2’de çalışmada kullanılan ölçeklerin tanımlayıcı bilgileri yer almaktadır. Tabloya göre çalışmaya katılan bireylerin ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, toplumsal cinsiyet oluşumunda aldıkları mesajlara ilişkin geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu ortalamasının biraz üzerinde ($\bar{X} = 25,23$) iken, eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumu yüksek olarak bulunmuştur ($\bar{X} = 11,28$). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında ise katılımcıların eşitlikçi tutumu ($\bar{X} = 139,77$) benimsedikleri sonucuna varılırken, kadının çalışmasına yönelik ($\bar{X} = 53,90$) olumluya yakın bir tutum içinde olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı Bilgileri

Ölçekler		N	Min	Max	\bar{X}	ss
Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği	Geleneksel Cinsiyet Roller Oluşumu (GCR)	150	4	40	25,23	7,20
	Eşitlikçi Cinsiyet Roller Oluşumu (ECR)	150	4	15	11,28	2,75
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği		150	81	174	139,77	20,72
Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği		150	23	71	53,90	9,33

Tablo. 3’te çalışmaya katılan bireylerin toplumsal cinsiyet oluşumunun, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına karşı tutumlarının bazı demografik özelliklerine göre dağılımının belirlenmesi amacıyla yapılan Bağımsız iki örneklem testi, 3 ve daha fazla grupta Varyans Analizi (ANOVA) Testi sonuçları yer almaktadır. ANOVA testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark saptandığı durumlarda ikili karşılaştırmalar için Tukey Testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler uygulanmadan önce “yaşamının çoğunluğunun geçtiği yer” sorusuna köy-kasaba cevabını verenler 5’ten az olduğu için ilçede yaşayanlara eklenerek grup birleştirilmesine gidilmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına ilişkin ortalaması ($\bar{X} = 148,7$) ve kadının çalışmasına karşı tutumlarına ilişkin ortalaması ($\bar{X} = 56,6$), erkeklere ($\bar{X} = 128,6$; $\bar{X} = 50,5$) oranla daha yüksektir.

Çalışmaya katılan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. 30 yaş ve altı bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puan ortalaması ($\bar{X} = 134,8$), 31-40 yaş aralığında olan bireylere ($\bar{X} = 145,6$) oranla düşüktür.

Çalışmaya katılan bireylerin Geleneksel Cinsiyet Rollerini (GCR) oluşumu, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. Lise mezunlarının GCR oluşumuna ilişkin ortalaması ($\bar{X} = 26,8$), lisansüstü mezunlara ($\bar{X} = 20,7$) oranla yüksek; ortaokul mezunlarının ($\bar{X} = 114,2$) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalaması, önlisans ($\bar{X} = 141,0$), lisans ($\bar{X} = 146,7$) ve lisansüstü mezunlarına ($\bar{X} = 154,6$) oranla; lise mezunlarının ($\bar{X} = 127,0$) ise lisansüstü mezunlara ($\bar{X} = 154,6$) oranla düşük bulunmuştur. İlkokul mezunu olan bireylerin kadının çalışmasına karşı tutumlarına ilişkin ortalaması ($\bar{X} = 37,6$) diğer eğitim düzeylerine sahip olan bireylere oranla daha düşüktür.

Bireyler gelir açısından incelendiğinde; toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. 1000 TL ve altı geliri olan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalaması ($\bar{X} = 121,0$), 1001-2000 TL ($\bar{X} = 141,7$) ve 2001 ve üzeri geliri olan bireylere ($\bar{X} = 146,0$) oranla daha düşük olmakla birlikte; kadının çalışmasına ilişkin tutum ortalaması da ($\bar{X} = 49,0$) diğer gelir düzeylerine ($\bar{X} = 54,2$; $\bar{X} = 56,1$) oranla daha düşük bulunmuştur.

Bireylerin yaşamının çoğunluğunun geçtiği yer ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. Yaşamının çoğunluğunu büyükşehirde geçiren bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalaması ($\bar{X} = 144,8$), diğer yerlerde yaşayanlara ($\bar{X} = 134,0$; $\bar{X} = 127,2$) oranla daha yüksektir.

Çalışmaya katılan bireylerin anne baba eğitim durumları açısından sonuçlar incelendiğinde; babanın eğitim durumu ile GCR oluşumu ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında; annenin eğitim durumu ile bireylerin GCR oluşumu, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur. Babası ilkököl mezunu olan bireylerin GCR oluşumu ($\bar{X} = 27,40$), babası lisansüstü mezun olan bireylere ($\bar{X} = 16,6$) oranla yüksekken; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalaması ($\bar{X} = 134,6$; $\bar{X} = 147,6$) daha düşük bulunmuştur.

Annesi lisans ve üzeri mezunu olan bireylerin GCR oluşumu ($\bar{X} = 18,6$), annesi okuryazar ($\bar{X} = 27,0$), ilkököl ($\bar{X} = 26,4$) ve lise mezunu olanlara ($\bar{X} = 26,2$) oranla düşüktür. Annesi lisans ve üzeri ($\bar{X} = 151,0$) ve lise ($\bar{X} = 150,3$) mezunu olan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ortalaması, annesi ilkököl mezunu olan bireylere oranla ($\bar{X} = 133,5$) yüksektir. Kadının çalışmasına karşı tutum ortalaması ise annesi lisans ve üzeri mezunu olan bireylerin ($\bar{X} = 58,4$), ilkököl mezunu annesi olan bireylere ($\bar{X} = 53,0$) oranla yüksektir. Annesi lisans ve üzeri eğitime sahip olan bireyler cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutum içindeyken, kadının çalışmasına da daha olumlu baktığı sonucuna varılabilir.

Tablo 3. Çalışmaya Katılan Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Oluşumunun, Toplumsal Cinsiyet Rollerine ve Kadının Çalışmasına Karşı Tutumlarının Bazı Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

DEĞİŞKENLER	Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği				Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği		Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği	
	Eşitlikçi Cinsiyet Rollerine Oluşumu (ECR)		Geleneksel Cinsiyet Rollerine Oluşumu (GCR)		t/F Değeri	P Değeri	t/F Değeri	P Değeri
	t/F Değeri	P Değeri	t/F Değeri	P Değeri				
<i>Cinsiyet</i>	1,241	0,216	-,531	0,596	6,743	0,000*	4,414	0,000*
<i>Yaş</i>	1,282	0,283	,440	0,725	2,209	0,061*	,784	0,505
<i>Eğitim Durumu</i>	,288	0,909	2,265	0,051*	12,772	0,000*	7,867	0,000*
<i>Medeni Durum</i>	1,493	0,228	,605	0,547	,074	0,929	,416	0,661
<i>Gelir</i>	,356	0,701	,956	0,387	14,000	0,000*	4,939	0,009*
<i>Yaşamın Geçtiği Yer</i>	,183	0,833	1,463	0,235	7,823	0,001*	2,966	0,055
<i>Anne Eğitim Durumu</i>	1,039	0,397	4,130	0,002*	3,622	0,004*	2,699	0,023*
<i>Baba Eğitim Durumu</i>	,655	0,658	2,857	0,017*	3,006	0,013*	1,746	0,128

* $p < 0,05$

Tablo 4'te toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin regresyon sonuçları verilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi ilk aşamada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumu arasında herhangi bir ilişki bulunmazken; geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Bu sonuca göre çocukluk döneminde sosyalizasyon sürecinde cinsiyet rollerinin oluşumunda geleneksel mesajlara maruz kalan bireylerin, yetişkin yaşantılarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. İkinci aşamada, geleneksel cinsiyet rollerinin oluşumunun, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumuna etkisi devam ederken, kadının çalışmasına karşı tutumla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kadının çalışmasına olumlu bakan bireylerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutum benimsediği söylenebilir. Üçüncü aşamada ise araştırmaya katılan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları sosyo-ekonomik değişkenlerle kontrol edildiğinde; geleneksel cinsiyet rollerinin oluşumunun, kadının çalışmasına karşı tutumun halen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun belirleyicisi olduğu saptanmıştır. Sosyo-ekonomik değişkenler arasından cinsiyetin, eğitim durumunun, gelirin, medeni durumun ve ailedeki kişi sayısının toplumsal cinsiyet rollerine karşı tutum üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Eğitim durumu, gelir,

medeni durum ve ailedeki kişi sayısı ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu diğer bir ifadeyle toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda gelen mesajları geleneksel algılayanlar, lise ve altı eğitim düzeyine sahip olanlar, düşük gelire sahip olanlar, evliler ve ailedeki kişi sayısı fazla olanların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak daha az eşitlikçi tutum sergilediği söylenebilir. Ayrıca kadınların, erkeklere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutum benimsediği sonucuyla birlikte, kadınların çalışmasına karşı olumlu tutum içinde olanların, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum sergilediği söylenebilir.

Tablo 4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği Çoklu Doğrusal Regresyon Sonuçları

Değişkenler	Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum		
	Model 1	Model 2	Model 3
Eşitlikçi Cinsiyet Rollerine Oluşumu	-.042 (.800)	-.132 (.703)	-.059 (.594)
Geleneksel Cinsiyet Rollerine Oluşumu	-.295 (.277)**	-.305 (.239)**	-.217 (.214)*
Kadının Çalışmasına Karşı Tutum		.497 (.191)***	.264 (.190)**
Cinsiyet			.237 (3.886)*
Yaş			.158 (.168)
Eğitim durumu			-.337 (4.818)**
Gelir			-.272 (.003)*
Medeni durum			.244 (10.186)**
Ailedeki kişi sayısı			-.179 (2.175)*
Eşin çalışma durumu			-.032 (4.240)
Eşin eğitim durumu			-.120 (4.020)
Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer			-.011 (5.740)
Annenin eğitim durumu			.097 (6.735)
Babanın eğitim durumu			-.039 (5.235)
Constant	14.749 (0.000)***	9.136 (0.000)***	6.630 (0.000)***
F	3.891	12.478	7.840
R ²	0.092	0.330	0.628

Not: * $p < .05$, ** $p < .010$, *** $p < .001$; β ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo. 5'te ise kadının çalışmasına karşı tutuma ilişkin regresyon sonuçları bulunmaktadır. İlk aşamada araştırmaya katılan bireylerin kadının çalışmasına karşı tutumları üzerinde toplumsal cinsiyet rolleri oluşumunun alt ölçeklerinin tek başına etkisi olmadığı saptanmıştır. İkinci aşamada, toplumsal cinsiyet oluşumu alt boyutları, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile birlikte modele alındığında kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumunun ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun etkisinin olduğu, eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumunun ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum sergileyen katılımcıların, kadının çalışmasına karşı olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise araştırmaya katılan bireylerin kadının çalışmasına karşı tutumları sosyo-ekonomik değişkenlerle kontrol edildiğinde; eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumunun etkisinin ortadan kalktığı, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun halen etkisinin olduğu ve aralarında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu, sosyo-ekonomik

değişkenlerin ise kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir. Bu sonuçlara göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumu benimseyenlerin kadının çalışmasına karşı olumlu tutum sergilediği sonucuna varılabilir.

Tablo 5. Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği Çoklu Doğrusal Regresyon Sonuçları

Değişkenler	Kadının Çalışmasına Karşı Tutum		
	Model 1	Model 2	Model 3
Eşitlikçi Cinsiyet Roller Oluşumu	.181 (.412)	.203 (.356)*	.163 (.360)
Geleneksel Cinsiyet Roller Oluşumu	.020 (.143)	.176 (.129)	.186 (.135)
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin		.528 (.051)***	.401 (.072)**
Cinsiyet			.102 (2.481)
Yaş			.011 (.106)
Eğitim durumu			-.187 (3.100)
Gelir			.111 (.002)
Medeni durum			-.106 (6.630)
Ailedeki kişi sayısı			.085 (1.372)
Eşin çalışma durumu			.069 (2.609)
Eşin eğitim durumu			.062 (2.498)
Yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer			-.085 (3.517)
Annenin eğitim durumu			-.219 (4.079)
Babanın eğitim durumu			.081 (3.219)
Constant	7.968 (0.000)***	0.245 (0.807)	1.176 (0.244)
F	1.367	10.227	3.562
R ²	0.034	0.288	0.434

Not: * $p < .05$, ** $p < .010$, *** $p < .001$; β ve standart sapma değerleri verilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmada kadınlar, 30 yaşın altında olanlar, lisans mezunları, 1001-2000 TL arasında gelire sahip olanlar ve profesyonel meslek grubunda çalışanlar önde gelmektedir. Ayrıca yarıdan biraz fazlası (%61,3) evli olup, eşleriyle tanışıp anlaşarak evlendiğini belirtenler çoğunluktadır. Medeni durumu evli ve diğer olan bireylerin %55,0'inin eşi çalışmakta ve eşlerin öğrenim durumuna bakıldığında lisans mezunu olan eşler %26,0 ile ilk sırada yer almaktadır. 4 kişilik aileye sahip olanlar önde gelirken, çocuğu olanlar, çocuğu olan bireyler içinde de 2 çocuk sahibi olanlar önde gelmektedir. Bireylerin yarıdan fazlası (%59,3) yaşamının çoğunluğunu büyükşehirde geçirdiğini belirtirken; babasının (%34,7) ve annesinin (%41,3) ilkökul mezunu olduğunu belirtenler ilk sırada yer almaktadır.

Çalışmaya katılan bireylerin ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde, toplumsal cinsiyet oluşumunda aldıkları mesajlara ilişkin geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu orta seviyede ($\bar{X} = 25,23$) iken, eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumu ise yüksek olarak bulunmuştur ($\bar{X} = 11,28$). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında ise katılımcıların eşitlikçi tutumu ($\bar{X} = 139,77$) benimsedikleri sonucuna varılırken, kadının

çalışmasına yönelik ($\bar{X} = 53,90$) olumluya yakın bir tutum içinde olduğu söylenebilir. Zeyneloğlu'nun (2008) çalışmasında da katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumu benimsedikleri belirtilmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre ECR ve GCR oluşumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Toplumsallaşma süreci içerisinde ebeveyn ve/veya sosyal çevreden iletilen cinsiyet rollerine ilişkin mesajların hem kadınların hem de erkeklerin eşitlikçi veya geleneksel olarak algılamalarında fark olmadığı, benzer algıladıkları söylenebilir. Arıcı'nın (2011) çalışmasında, kadınların cinsiyet rollerini daha çok eşitlikçi algıerken, erkeklerin geleneksel olarak algıladığı; Baykal'ın (1988) çalışmasında kadınların kalıp yargılarının, erkeklere göre daha geleneksel olduğu belirtilmiştir. Pınar vd.'nin (2008) çalışmasında kadın-erkek anlayışı tutumlarına ilişkin erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları belirtilmiştir. Altuntaş ve Altınova'nın (2015) çalışmasında kadınların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, erkeklere oranla yüksek olduğu belirtilmiştir. Yılmaz vd.'nin (2009) çalışmasında da, çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik yaşamı ve aile yaşamı konularına ilişkin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik görüşlerin cinsiyete göre farklılaştığı; çalışma yaşamı ve evlilik yaşamı ile ilgili konularda erkek öğrenciler daha geleneksel görüşleri benimserken; toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili konularda kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; cinsiyete göre toplumsal cinsiyet rolleri oluşumunun farklılaştığı görülmektedir. Çalışmalar arasındaki bu farklılık, seçilen örneklemden ve örnekleme ki bireylerin sahip olduğu farklı sosyoekonomik özelliklerden kaynaklanıyor olabilir.

Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına karşı tutumlarına ilişkin ortalaması, erkeklere oranla daha yüksektir. Bu sonuçlara göre, kadınların, erkeklere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutumla yaklaştığı, kadınların çalışması konusunda da olumlu bir tutum içinde olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Çıtak'ın (2008) ve TÜİK'in (2017) çalışmasında kadınların, erkeklere oranla kadının çalışmasına karşı daha olumlu tutum içinde olduğu sonucuna varılmıştır. Sönmez ve Adiller'in (2015) çalışmasında da Türkiye'den ve Makedonya'dan çalışmaya katılan kadınların erkeklere göre, kadının çalışmasına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmiştir. Kuzgun ve Sevim'in (2004) çalışmasında; bireylerin kadının çalışmasına karşı tutum puanları cinsiyete göre farklılık göstermemekle birlikte kadının çalışması üzerinde daha çok geleneksel cinsiyet rollerinin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum sergilemelerinin nedeni, bu durumun kendi yararlarına olması ve toplum tarafından desteklenmesine bağlı olabilir.

Çalışmaya katılan bireylerin GCR ve ECR oluşumu ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile yaş arasında anlamlı farklılık bulunmazken; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile anlamlı farklılık bulunmuştur. Bireyler hangi yaşta olursa olsun GCR ve ECR oluşumu ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları benzerlik gösterdiği, cinsiyet rollerinin kuşaktan kuşağa aktararak öğretildiğinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Baykal'ın (1988) çalışmasında da yaş değişkenine göre cinsiyete ilişkin kalıp yargılarının farklılaşmadığı belirtilmiştir.

Çıtak'ın (2008) çalışmasında da bireylerin kadının çalışmasına yönelik tutumlarında yaş bakımından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Arıcı'nın (2011) çalışmasında ise öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rollerin oluşumu ile yaş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları arttıkça eşitlikçi cinsiyet rollerine ilişkin algı düzeylerinin azaldığı belirtilmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin GCR oluşumu, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile eğitim durumları arasında anlamlı farklılık vardır. Lise mezunlarının GCR oluşumu, lisansüstü mezunlara oranla; ortaokul mezunlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına ilişkin ortalaması, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunlarına oranla; lise mezunlarının ise lisansüstü mezunlara oranla düşük olarak bulunmuştur. Ayrıca ilkököl mezunu olan bireylerin kadının çalışmasına karşı tutumları, diğer eğitim düzeylerine sahip olan bireylere oranla daha düşüktür. Bu sonuçlara göre; lise mezunu olan bireyler, lisansüstü mezunlara göre daha geleneksel bakış açısına sahip olduğu, lisansüstü mezunlarının ortaokul, lise, ön lisans ve lisans mezunlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutum benimsediği, ilkököl mezunu olan bireylerin ise kadının çalışmasıyla ilgili olumsuz tutum içinde olduğu söylenebilir. Çıtak'ın (2008) çalışmasında bireylerin eğitim düzeyi arttıkça kadının çalışmasına yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı belirtilmiştir. Benzer şekilde Kuzgun ve Sevim'in (2004) çalışmasında da kadının çalışmasına ilişkin tutumların eğitim düzeyine göre farklılaştığı; kadınların eğitim düzeyi arttıkça kadının çalışmasına yönelik olumlu tutumlarının arttığı belirlenirken; erkeklerde ise sadece lisans mezunu olanlar kadının çalışmasına ilişkin olumlu bir tutum sergilemektedir. Eğitim düzeyi arttıkça kadının çalışmasına karşı olumlu tutumların artması tutumların gelişmesinde eğitimin rolünü ortaya koyan bir bulgu olarak kabul edilebilir (Demirel vd., 1999; Kuzgun ve Sevim, 2004).

Bireyler gelir açısından incelendiğinde; toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları ile gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 1000 TL ve altı geliri olan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutum ortalaması 1001-2000 TL ve 2001 ve üzeri geliri olan bireylere oranla daha düşük olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; 1000 TL ve altı geliri olan bireyler, diğer bireylere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel bakış açısına sahipken, kadınların çalışmasına da olumsuz bir yaklaşım sergilediği söylenebilir.

Bireylerin yaşamının çoğunluğunun geçtiği yer ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık bulunurken; GCR ve ECR oluşumu ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları arasında fark bulunmamıştır. Yaşamının çoğunluğunu büyükşehirde geçiren bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, diğer yerlerde yaşayanlara oranla yüksek bulunmuştur. Çoğunlukla büyükşehirlerde yaşayan bireylerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutum sergilediği söylenebilir. Benzer şekilde Arıcı'nın (2011) çalışmasında ise öğrencilerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre GCR ve ECR oluşumu arasında fark olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla bireylerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerin toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda etkisinin önemli olmadığı ve cinsiyet rollerine ilişkin aldıkları mesajları benzer şekilde geleneksel ya

da eşitlikçi olarak algıladıkları söylenebilir. Diğer bir ifadeyle yaşamın çoğunun geçirildiği yerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarda belirleyici bir etken olmadığı fakat tutumu etkilediği ifade edilebilir. Çıtak (2008) tarafından yapılan araştırmalarda ise, kentlerde/ metropollerde yaşayan bireylerin kadının çalışmasına ilişkin daha olumlu tutum içinde olduğu belirtilmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin anne baba eğitim durumları açısından sonuçlar incelendiğinde; babanın eğitim durumu ile GCR oluşumu arasında anlamlı farklılık bulunurken ve ECR oluşumu, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur. Babası ilköğretim mezunu olan bireylerin GCR oluşumu, lisansüstü mezun olan bireylere oranla daha yüksektir. Bu sonuç doğrultusunda, babası lisansüstü mezun olan öğrencilerin, ilköğretim mezunu olanlara göre toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Arıcı'nın (2011) çalışmasında babası ilköğretim mezunu olan ve diğer eğitim durumlarına sahip öğrencilerin (ortaokul, lise, üniversite) toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu; geleneksel algılama düzeylerinin ise babanın eğitim durumu açısından farklılaşmadığı belirtilmiştir. Pınar vd.,nin (2008) çalışmasında da babasının eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin geleneksel yapıya sahip olduğu görülmektedir. Zeyneloğlu'nun (2008) çalışmasında babasının öğrenim düzeyi lise ve üzeri olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, ilköğretim mezunu olanlara göre yüksek olduğu belirlenirken; istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur. Çıtak (2008) çalışmasında da bireylerin ebeveynlerinin eğitim düzeyi arttıkça, kadınların çalışmasına yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumlarının oluşmasında ve belirlenmesinde çevrenin özellikle ailenin etkisinin önemli olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan bireylerin annesinin eğitim durumu ile bireylerin GCR oluşumu, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi lisansüstü mezun olan bireylerin GCR oluşumu, annesi okuryazar, ilköğretim ve lise mezun olanlara oranla düşüktür. Buna göre annesi lisansüstü mezun olan bireylerin, ilköğretim ve lise mezun olanlara göre toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda eşitlikçi algılama eğiliminde olduğu söylenebilir. Arıcı'nın (2011) çalışmasında da annesi ilköğretim ve üniversite mezun olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Benzer şekilde Pınar vd.'nin (2008) çalışmasında öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi düştükçe geleneksel yaklaşımın benimsendiği sonucuna varılmıştır. Baykal'ın (1988) araştırmasında ise, cinsiyete ilişkin kalıp yargılar ile annenin eğitim durumu arasında farklılık bulunmadığı belirtilmiştir. Kadınlar eğitim düzeyleri yükseldikçe iş yaşamına daha çok katılmaya başlamış ve yaşamda üstlendikleri roller de bu doğrultuda zenginleşmiştir (Kaçar, 2007). Dolayısıyla Arıcı'nın (2011) belirttiği gibi geleneksel bakış açılarının sorgulanarak kadınların kendilerinden geleneksel olarak beklenen rollerin dışında da roller üstlenmeye başlamaları, özellikle kadınlar arasında eşitlikçi anlayışın gelişmesine katkı sağlamış olabilir.

Annesi lisansüstü mezunu olan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ortalaması, annesi ilköğretim mezunu olan bireylere oranla yüksektir. Bu sonuca göre, annesi lisansüstü mezunu olan öğrencilerin, ilköğretim mezunu olanlara göre toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Zeyneloğlu ve Terzioğlu'nun (2008) çalışmasında annesi okuryazar/okuryazar olmayan öğrencilerin tutum puan ortalaması, annesinin öğrenim düzeyi ilköğretim ile lise ve üzeri olan öğrencilerden yüksek olduğu, fakat istatistiksel olarak önemsiz bulunduğu belirtilmektedir. Kadının çalışmasına karşı tutumlar karşılaştırıldığında ise, annesi lisansüstü olan bireylerin tutum puan ortalamasının, annesi ilköğretim mezunu olan bireylere oranla yüksek olduğu belirtilmiştir.

Yapılan regresyon analizine göre; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum üzerinde geleneksel cinsiyet rolleri oluşumunun negatif yönlü bir ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre çocukluk döneminde sosyalizasyon sürecinde cinsiyet rollerinin oluşumunda geleneksel mesajlara maruz kalan bireylerin, yetişkin yaşantılarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bu da çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının oluşumunda ailenin ve toplumun etkisinin olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ikinci aşamada, kadının çalışmasına karşı tutumun, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutuma pozitif yönlü bir ilişkiyle etkisi olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle, kadının çalışmasına karşı olumlu tutum benimseyen bireylerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutum benimsediği söylenebilir. Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları sosyo-ekonomik değişkenlerle kontrol edildiğinde; geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu, kadının çalışmasına karşı tutum halen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun belirleyicisi olurken; sosyo-ekonomik değişkenler arasından cinsiyetin, eğitim durumunun, gelirin, medeni durumun ve ailedeki kişi sayısının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Kadınların, erkeklere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutum benimsediği, kadınların çalışmasına karşı olumlu tutum içinde olanların, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum sergilediği belirlenirken; toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda geleneksel mesajları alanlar, lise ve altı eğitim düzeyindekiler, düşük gelire sahip olanlar, evliler ve ailedeki kişi sayısı fazla olanların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak daha az eşitlikçi tutum sergilediği sonucuna varılmıştır. Yaşadığımız toplum düşünüldüğünde bu sonuç beklenen bir durumdur. Bu sosyo-ekonomik özelliklere sahip olan bireyler her ne kadar sosyalizasyon sürecinde aileden ya da çevreden geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin mesajlara maruz kalmış olsalar da konu hakkında bilgi düzeylerinin artırılması, olumlu tutum ve davranışlarının oluşturulabilmesi için eğitimler verilmesi bireylerin geleneksel tutumlarını daha eşitlikçi tutum yönünde değiştirebilir.

Bu konudaki literatüre paralel olarak, kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumunun ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun etkisinin olduğu, eşitlikçi cinsiyet rolleri oluşumunun ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum sergileyen katılımcıların, kadının çalışmasına karşı olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan bireylerin kadının çalışmasına karşı tutumları sosyo-ekonomik değişkenlerle kontrol edildiğinde; beklentinin tersine eşitlikçi cinsiyet rolleri

oluşumunun etkisinin ortadan kalktığı, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun halen etkisinin olduğu ve aralarında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu, sosyoekonomik değişkenlerin ise kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir. Bu sonuca göre, kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik özelliklere ilişkin çalışma yapmak isteyen araştırmacılara bu durumun detaylı bir şekilde araştırılması önerisinde bulunulabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına karşı tutuma ilişkin bireylerin tutumlarının beklendik yönde, toplumdaki mevcut görüşleri yansıttığı ve ilgili alan yazına paralel şekilde olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ve kadının çalışmasına ilişkin tutumların belirlenmesinde; toplumsal cinsiyet rollerinin oluşma ve algılanma biçiminin, cinsiyetin, eğitim durumunun, gelirin medeni durumun, bireylerin yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerin, ailenin özellikle anne babanın eğitim düzeylerinin etkisinin olduğu yapılan çalışma sonucunda görülmüştür.

Regresyon sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum üzerinde geleneksel cinsiyet rolleri oluşumunun, kadının çalışmasına karşı tutumun, cinsiyetin, eğitim durumunun, gelirin, medeni durumun ve ailedeki kişi sayısının etkisi olduğu görülmektedir. Kadının çalışmasına karşı tutum üzerinde ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun etkisinin olduğu, fakat sosyo-ekonomik değişkenlerin etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumunun sosyalizasyon sürecinde olduğu düşünüldüğünde, özellikle anne babanın eğitim düzeyinin de etkili olduğu bulgusundan hareketle,

- Bireylerin evlilik öncesinde ailedeki rol ve sorumluluk dağılımının eşitlikçi temel üzerine kurulmasının önemine ilişkin,
- Hangi eğitim düzeyinde olursa olsun çocuk sahibi olmak isteyen anne baba adaylarının, annelik ve babalık rollerinin farkında olarak bu rolleri eşitlikçi bir şekilde üstlenmeleri ve toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalık kazanacakları, duyarlılık geliştirebilecekleri,
- Çocuğu olan anne babaların ise, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğinin farkında olarak bu yönde tutum ve davranış sergilemesi amacıyla ailelerin konu ile ilgili bilgi ve bilinç düzeylerinin artırılması için eğitimlerin verilmesi planlanabilir.
- Ayrıca ilkokullardan başlayarak eğitim sisteminin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ders içerikleri eklenmelidir.

- Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun oluşmasında bireylerin yaşamının çoğunluğunu geçirdiği yerin etkisi de bulunmaktadır. Bu nedenle köy-kasaba gibi kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan bireylere yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitimler verilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altuntaş, O. ve Altınova, H. H. (2015). "Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi." *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6): 83-100.
- Ankara İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği (2010). Toplumsal Cinsiyet-Yoksulluk İlişkisi: Değişen Aile İçi Dinamikler Üzerinden Bir Okuma. 1-15.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Attanapola, C.T. (2004). "Changing Gender Roles and Health Impacts Among Female Workers in Export-Processing Industries in Sri Lanka." *Social Science and Medicine*, 58(11): 2301-2312.
- Balkır, A. (1989). *Kadınların Kendini Algılaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baykal, S. (1988). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bebekoğlu, G. ve Wasti, S. A. (2002). "Çalışan Kadınlara Yönelik Cinsiyet Temelli Düşmanca Davranışların Sebepleri ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma." *Yönetim Araştırmaları Dergisi (Yönetim Alanında Bilimsel Yaklaşım ve Yöntem Sorunları Özel Sayısı)*, 2(2): 215-238.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, A., Kayaalp Bilgin, Z. ve Kocaman, M. (1999). *Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi*. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara: Cem Web Ofset.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dryler, H. (1998). "Parental Role Models, Gender and Educational Choice." *British Journal of Sociology*, 49(3): 375-398.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, ve Anababalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Epstein, M. (2008). *Adolescents in Conflict: Associations Between Gender Socialization, Gender Conflict and Well-being*. Doctorate Thesis, The University of Michigan.
- Ersoy, E. (2009). "Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2): 209-230.
- Gönüllü, M. ve İçli, G. (2001). "Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri." *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1): 81-100.

- Günindi Ersöz, A. (1997). *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği)*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürcan, A. (2007). Aile İçi Roller. *Sosyal Bilimler Konferansları*, 3-18.
- İmamoğlu, O. (1993). "Değişen Dünyada Değişen Aile İçi Roller." *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1: 58-68.
- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1986). "Status of Women in Turkey: Cross-Cultural Perspectives." *International Journal of Middle East Studies*, 18 (4): 485-499.
- Koray, M. (1992). "Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri." *Amme İdare Dergisi*, 25(1): 93 -122.
- Kuzgun, Y. ve Sevim, S. A. (2004). "Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1): 14-27.
- Kuzucu, Y. (2011). "Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35): 79-91.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Minibaş, T. (1998). Türkiye'nin Kalkınma Sürecinde Kadın İşgücü. *Aydınlanmanın Kadınları* (331). İstanbul: Cumhuriyet Kitap Kulübü.
- Onaran, O., Büker, S. ve Bir, A. A. (1998). *Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumlarına İlişkin Alan Araştırması*. Eskişehir: A.Ü.İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özçatal (2011). "Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı." *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1):21-39.
- Pınar, G., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2008). "Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları." *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1):47-57.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı*. Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Sönmez, B. ve Adiller, S. (2015). "Kadınların Çalışmalarına Yönelik Tutumlar: Türkiye ve Makedonya Örnekleminin Karşılaştırılması." *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6):1-27.
- T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurum Başkanlığı. (2002). *2001 Yılı Aile Raporu*. Ankara: Beyda Ofset.
- Telsiz, M. (1995). "Evli Kadınların Evlilik Öncesi Evde İş Bölümüyle İlgili Beklentileri ve Mevcut Uygulamanın Karşılaştırmalı Analizi." *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3: 83-93.
- Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). "Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları." *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2):62-67.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu [TİSK]. (2002). *Çağdaş İş Merkezlerinde Kadın İşgününün Konumu: Bursa Örneği*, Ankara. Yayın No: 219.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24643 Erişim Tarihi: 05.08.2017.
- Türkmen Akıntürk, H. (1998). "Çalışma Yaşamında Kadın ve Çalışan Kadını Koruyucu Hükümler." *Ankara Barosu Dergisi*, 4:6-28.

- Vatandaş, C. (2007). "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı." *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 35: 29-55.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 775-792.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40: 409-420.